

1872
(1871)

Naturhistoriska och archaeologiska
undersökningar på Björkö i Mälaren
utförda hösten 1871

af

Gunnar Torpe

1.

Undersökning af "Svarta jorden"
på Björkö i Mälaren,
utförd under Oktober och November
månader 1891.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med
föregående undersökningar har jag funnit
den "Svarta jorden" bestå af en blandning
af Aska, Kol och sand, än visande en
klara lagring, sinsemellan, än blandade med
hvarandra. Måktigheten af denna bildning
varierar från 6 fot till mindre. Den hvilar
på ett fotstjockt gruslager, som öfverlagras
hvarfvig mergel. Genom hela den svarta jorden,
från ytan till gruslaget, någon gång ända
ned till hvarfviga mergeln, träffas den af hus-
djur, jaktbjörnar djur och fisk. Benen äro ut-
rädda på olika ställen i olika myckenhet. På
några få undantag när äro de allesamma
obrända. I. o. m. den, som äro fyllda med kol
och aska, visa intet spår af att ha varit
i beröring med elden. Ur 10 säckar den, blott
ett par tiotal brända fragmenter. Detta synes
utesluta möjligheter af att svarta jorden varit
spelrummet för en stor och genomgripande
brand, och bevisa

att askan, de utbrända kolen, sanden
och benen blifvit tillsammans utkastade
på fältet. Sv. jorden på Björkö har så-
ledes icke fått sin kol och askhalt
från en eldsöada, som på en gång för-
stört en på denna fält befintlig stad,
utan branden har varit lokaliserad och
har tidt och ofta upprepats, från början

af afskrädet hopande till dess slut.
De i svart jordens befintliga benen tillhör
följande arter:

1. Bos taurus L. Den allmänaste arten. 2 stycken
synas förekomma, den ena liknande vår
vanliga bondkoras, den andra betydligt
mindre. Benen mörkfläckta och för
öfligt på mångfaldigt sätt, stundom
hållt valdsamt, bearbetade med hvarsa
instrumenter.
 2. Ovis aries L. Allmän mörkfläckning.
 3. Capra hircus L. s.s. Bockhorn af betydlig
storlek.
 4. Lus scrofa L. Mycket allmän. Liknar stundom
L. scrofa polustris Rütim.
 5. Canis familiaris L. Blott en half underkåke
af hvalpfunnen. Kestarsbenen visa ytterst
öfka spår af användning.
 6. Uelis canis domestica L. 1 cranialfragm.
 7. Equus caballus L. Blott 2 individuella bitills
konstaterade.
 8. Cervus alces L. Tabrika stycken af bearr
betadt horn. Kistills inga ben.
-
9. Gallus domesticus L. 2 salisyns.
 10. Larus marinus L.
 11. Anser cinereus L.
 12. Mergus serrator L.
 13. M. meranser L.
 14. Fuligula mollissima (L.) Flera fullständ. ^{enier} ex.
 15. Phalacrocorax Carbo (L.)
 16. Alca torda L.

17. Lucioperca sandra Cuv.
18. Abramis brama L.
19. Esox lucius L.

Förekomsten så långt från hafvet af Alca
torda, Phalacrocorax Carbo, Fuligula mollis-
sima och Larus marinus synes antyda
möjligheten af att Malaren, vid den
tid, då afskrädet i svart jordens hopa-
des, ännu fortfor att vara en vik af
Östersjön och manastill att vid en ny
undersökning rikta uppmärksamheten
på insamlandet af ytterligare bidrag till
den frågans lörande.

Forutom ofvan uppräknade djurarter
har jag i svart jordens äfven funnit några
lemningar af meniska (1 frontalken,
1 fragment af parietalken, en half underkåke,
2 ryggkotar och ett lårbens fragment). Sam-
funnos på vidt skilda ställen bland de andra
benen.

Följande föremål hafva af mig an-
träffats i svart jordens:

Jern. Pilspisar (en treeggad), knifvar,
nitnaglar, ringar, en ring med
vidhängande 14 st. små jernbitar,
förmodligen en prydnad (moldestycke
i Statens museum från en "graf-
kulle på Söderbygd, Barfva St., Söder-
manland 1869"), samt en mängd sm-
derrostadt jern, hvars form och
bruk ej kan bestämmas.

Brons: några illa medfarna fragmenter
 (1 fragment af en fibula med jernnål
 1 julate fjädderring etc.)

Korn och ben: kammar, flera stycken, af
 betydligt större formfulländning än
 den äldre järnålderns kammar i
 t. ex. de danska Mosefundene,
 mest öfverensstämmande med en kam
 från Rikvide, nära Lön, Gotland: i Sta-
 tens Museum, och, enf. beskrifning, med
 en kam från pålbyggnaderna i Dabers-
 see, funnen af Virchow. Äfven ofull-
 bordade kammannen funnas
 1 Ring af kransen till ett Elghorn
 Flera pyxlar gjorda af Svinets fibula
 1 spelbricka m. m.
 8 stycken "isläggare" (3 af radius, 4
 af främre, 1 af bakre kanonbenen
 af hötkreatur)

Sten: Brynstenar och flintskärpar som
 en hel flintboll

Lergods: en mängd fragmenter af dels
 obrända, dels svagt brända Herkärlek
 och af sidena genombrända, halfbrända
 terlikor, hvaraf Geologiska Byrån eger
 hela exemplar från samma hälle

De här uppräknade fynden, i förening
 med andra, som förut blifvit gjorda på sam-
 ma ställe, hänvisa på den ynge järnåldern

I svart jord har jag dessutom på 2 å
 3 fots djup anträffat en längre stensättning,
 hvars betydelse jag ej kan afgöra, då jag

icke hade tid att efterspana den i hela
dess utsträckning. Med ledning af öfver gräp-
ningarna gjord kartla, är den lät att åter-
finna.

Undersökning af sjöstranden och sjöbotten utanför Svarta jorden.

Bernsten uppkastas af nordliga
stormar på stranden af Björkö, på en
sträcka, som ungefär motsvarar svart
jordens utsträckning, och åtföljes af
massor af rullade kol- och trädfrag-
menter, skal af hasselnötter, kärnor
af flera arter af *St. Prunus* m. m.
Den bernsten jag dels själv funnit, dels
genom köp förvärfvat, är till största delen
obearbetad. Deribland finnes ett större
stycke af 60 grammes vikt. Nya bear-
betad bernsten (mest perlor) träffas stundom.
Vid antals skrapning utanför stranden
utröntes att mängden af kol och trädfra-
gmenter, nötkol m. m. tilltager emot norr
och är störst utanför viken Kugghamn.
Blott en enda liten bernstensbit erhöles i
skrapan.

Mängden af den bernsten, som ärligen och
i så lång tid uppkastats på stranden af Björkö,
ö, talar emot att den skulle vara import-
rad, och gör det till en nödvändighet att
genom en omsorgfull undersökning af
sjöbotten söka få utrönt, huruvida det
det möjligen finnes ett diluvialt o. k.

